

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 22.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА.

Од ЈОВАНА ЂОРЂЕВИЋА.

(Наставак).

Али су с Ђорђевићем преишли толики чланови у Београд, а тим је и оистанак самога позоришта доведен у опасност.“ Тако се онда свуда и писало и говорило, и с тога сам поглавито и био осуђиван.

Пре свега ја нисам никога из дружине наговарао, да прелази. Сваки је био своје воље господар. Са мнош није прешао ни један.

Ценање дотле јаке позоришне дружине на двоје произвело је заиста кризу, али само привремену. То су били — тако да речем — порођајни болови народнога позоришта, који кад су прошли, остало је и дете здраво а и мати се наскоро опоравила. Али кад са малко оштрије гледишта ствар посматрамо, ова криза у својим последицама била је од неочењиве користи за народну културу, јер смо отада стекли два народна позоришта место једног, и само је од нашег даљег устаљаштва зависило, да оба и одржимо и унапредимо.

Дружина се била преполовила; али су обе половине, свака за се, биле довољно јаке, да се за кратко време развију у потпуну целину, као што се и догодило.

Што се београдске половине тиче, рачунао сам (покрај своје и осталих одборника снаге и воље) још и на сигурну државну помоћ. А за новосадску половину уздао сам се поглавито у знање и ревност мога и позоришног пријатеља Антонија Хаџића и у свесни патриотизам ондашњег народа, који ће удвојити своје напоре, да се што пре надокнади све, што је том деобом окрњено.

И нисам се преварио у овом последњем.

*

А сад да пређемо најпре на рад београдског позоришта.

Оно је осим оних једанаест чланова, које сам мало пре споменуо, примило одмах у почетку још три члана, који су и пре тога час у Новоме Саду, час у Београду глумовали: Тодора Марковића, Пају Степића и Јулију Јовановићку (пређе Степићеву) и два нова члана, који су се доцније издигли до праве уметничке висине. То су били Степићев зет; Тоша Јовановић и Мара Гргурова, млађа сестра Милке Гргурове (доцније Ђорђевићка). Она је била једна од оних шест одмах у почетку изабраних почетника и почетница, и једина, која је оправдала тај избор. Са овом дружином отпочет је позоришни рад у поп-Сушићевој дворани 10. новембра 1868., а 30. октобра 1869. била је прва представа у новом, кнез-Михаиловом позоришту. У овом су покрај већ споменутих чланова од 1869., до 1873. били још и ови главнији чланови: Алекса Бачвански, редитељ (1869—1873). Адам Мандровић (1869—1873), Лаза Телечки (1870—1871), Милош Цветић (1869 до 1873), Марија Цветићка (пређо Голубићева, (1870—1873), Неца Недељковић (1869—1871), Јосиф Племенчић (1871. до 1872), Ружић и Ружићка (1871—1873), Марија Јеленска (1869—1871), Бура Рајковић, Пера Добриновић, и Лаза Дугумерски (1870—1873).

Да видимо, шта се и како се радило у првој периоди овога позоришта, од 1. октобра 1868. до 10. јунија 1873., дакле од почетка до првог прекида позоришног рада.

Испрва је важио позоришни закон од 17. октобра 1868., по ком је позориштем управ-

љао *одбор* од 17 лица; а после је ступио у живот нови позоришни закон од 8. октобра 1870., којим је на место одбора заведена *интендантура*, а интенданту дано име *управитељ*.

Ја сам одмах у почетку према првом закону од 1868. постављен био за *управитеља*, али тај управитељ био је само *номиналан*, а *прави* управитељ био је *одбор*, у ком сам и ја био један од 17 одборника. и где су све и мање и веће ствари у протокол улазиле и у честим седницама (по три четири преко недеље) већином гласова после дугих и бурних дебата решаване. Мислим, да ће свакоме бити јасно, да то није било оно, на што ме је покојни кнез звао, и ако је изгледало, да моје наименовање за управитеља бива услед опште познате воље кнеза Михаила.

Према томе положај мој није био онако лак, како сам га себи замишљао. Онде, где седамнаест људи управљају, и где сви ти људи хоће и желе и да *заиста* управљају, не може никад бити онога *јединства* у управи, које је неопходни услов успешног рада. Кад се сваки час држе седнице, са којих као плаћени чиновник нисам могао изостати; кад свака седница подлежи и дискусији и заједничком решавању; кад се сваки час појављивале интерпелације, на које сам морао одговарати као да сам био министар у енглеском парламенту, а не пословима претоварени чиновник српског позоришта; кад сам имао око себе само оне, каји су наређивали, а никога, који би ми помагао; а кад се још и то узме у рачун, да су и од њих по гдекоји имали своје љубимце (и љубимице) међу члановима дружине, а чланови опет да су често код појединих одборника тражили и налазили заштите *мимо*, а кашто и *против* свога управитеља: онда се није ни најмање чудити, што је дисциплина олабавила, и што су се поједини одборници надметали, ко ће више утицати на избор позоришних чланова, на њихове плате, на склапање реперторије, па најпосле и на само дељење улога!

Али било је и таквих ствари, које су ми сви драговољно уступали, шта више, у којима су од мене и савета тражили. То су биле махом ствари новчане и економне, дакле такве, с којима се никад нисам бавио, и које су код ново-садског позоришта Светозар Крстић, Паја Маринковић и месни одбори отпављали. Заиста смешно!

Филип Христић, председник одбора, незадовољан радом и понашањем појединих одборника, иступи из одбора 12. фебруара 1870. и на његово место за председника буде постављен дотадашњи члан одбора Ђорђе Малетић.

*

Најпосле се и влада уверила, да се с „многочислим“ одбором не може управљати. С тога 8. октобра 1870. изиђе нов закон о позоришту, по ком се закону управа поверава *интенданту* (управитељу), а под овим стоје три чиновника: драматург за књижевну, редитељ за артистичну и благајник за новчано-економну струку. Ови су сви државни чиновници, и имају плату из државне касе, осим редитеља. Пало је одмах у очи, што се у чл. 7. тога закона предвиђала могућност, да ће неки од оне тројице државних чиновника можда вршити и другу коју службу, па да ће се онда такоме нарочито одређивати, колико ће обашка имати плате за вршење дужности у позоришту.

У то време влада и скупштина били су на окупу у Крагујевцу. Тамо је као владин посланик био и председник одбора позоришног Ђорђе Малетић. Из Крагујевца нареди министар одбору 8. октобра, да се развиђе, а мени да преда позоришну управу и позоришно имање до даље наредбе. Тако се и учини.

Кад ми је одбор предавао управу и имање, онда сам још био управитељ по закону од 1868. А како се и у новом закону спомиње управитељ-интендант, а његова власт већ је горњом министарском наредбом провизорно стављена била у *моје* руке, то се опште мислило (а и сам сам тако држао), да ће се ово провизорно стање одмах сталним заменити, чим се влада са скупштине у Београд врати.

При крају октобра развиђе се скупштина; влада се врати у Београд, и ја 1. новембра будем наименован за — *драматурга*.

Сад сам знао само толико, да нећу бити постављен за управитеља по новом закону, и да нисам више управитељ ни по старом, јер је он укинут. Али нисам знао, *за што* се не поставља нови управитељ, и *кад* ће се поставити? Као драматург, ако будем још дуже време и заступник неког још непознатог управитеља, видео сам, да ћу поред јако увећаног посла, доћи још и у чудноват положај. У глумачком свету не владају они исти појмови,

који у чиновничкој јерархији. Као управитељ — ма и по старом закону — имао сам много већи углед, него што сам га могао имати као драматург, јер овако сам био у глумачким о-

чима само деградовани управитељ, нов колега редитељев и благајников, а до доласка новог управитеља узурпатор његове власти.

(Наставиће се.)

Л И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Сабља Краљевића Марка,) алегорија с песмама и сликама од Ј. Борђевића и А. Хаџића, прешла је сад у недељу 4. (16.) фебр. и преко наше позорнице као дечија представа и пожеља је потпун успех. Стари је наш знанац горња алегорија са свим својим врлинама и по неким малим манама, али се признати мора да је врло zgodна за дечију представу. Већ саме личности које долазе по децу су веома значајне. Ту је вила, ту Краљевић Марко, ту певац. То је она света тројица, која пружаше мелема нашем народу у данима патње, јада и чемера; њих троје су вазда настојавали да народ не пропадне, да истраје и да се сачува за боље дане *durate et vosmet rebus secundis servate!* Све три личности јако симпатичне сваком Србину, а особито публици тога дана, деци нашој. Па уз те миле особе прођоше мали гледаоци важније моменте из наше историје у врло лепо изведеним сликама. Многоме је то било прво предавање из српске историје и зацело ће му за цео век остати утисак тога дана.

Вила је красна била, чинила је све што је могла, да представа што боље испадне. И кретањем и наглашавањем хтела је, да је деца разуму, да јој речи приме и запамте, да се и забаве и поуче. Гуслар је такође изврстан био па и Краљевић Марко. Слике су врло лепе биле, мислиш од алабастра, од мрамора, од воска да су. Свако признање припада управи и редитељима. Управа се могла том представом уверити, да је добро чинила, што је и деци представу дала, па можда би добро било, да ове сезоне још им једну даде. Морално се добија много, а и каса не пати.

КР. СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(Репертоар.) У кр. српском народном позоришту у Београду одређен је био овај недељни репертоар:

У недељу 4. фебруара: Дневна представа:

„Карташ“, драма у 3 чина, написали Диканж и Дино, превод с француског. — Вечерња представа: „Париска сиротиња“, драма у 6 чина с предигром, написали Бризбар и Нис, превео с француског М. И. Стојановић.

У уторак 6. фебруара: „Стара мајка“, шалвива игра у 3 чина, написао Гргур Чики, превео Стеван Дескашев.

У четвртак 8. фебруара: „Прециоза“, позоришна игра у 4 чина, с мелодрамом и певањем, написао Пије Александар Волф, превео с немачког М. Живковић, музика од Вебера.

У суботу 10. фебруара: „Пит и Фокс“, комедија у 5 чина, написао Рудолф Готшал, превео с немачког М. Ђ. Глишић.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Прилози српском народном позоришту):

1., Српска црквена општина у Сенти послала је свој годишњи прилог за годину 1895. у износу од 20 фор. — 2., Г. Љубомир Лотић, срп. нар. учитељ у В. Кикинди, послао је 20 фор. у име исплате остатка своје чланарине. — 3., Бесплатним заузимањем г. дра Светозара Димитријевића, адвоката у Темишвару, исплаћен је легат од 400 фор. пок. Емилије Дајевићке из Чакова. — 4. Новосадски родољуби уплатили су 660 фор. у име Ш. рате (за годину 1894/5.) обећаних прилога на потпомагање и издржавање српског нар. позоришта. — 5. Српско црквено певачко друштво у Панчеву послало је 1152 фор. 50 н. као четврту рату прикупљених прилога од родољубивих Панчевца на потпомагање и издржавање српског нар. позоришта (за годину 1894/5.). — 6. Румска штедионица послала је 2 фор. 84 н. као прилог из ковчежића за годину 1895. — 7. Г. Миша Николић, трговац из Инђије, уписао се за члана позоришног и уплатио је на рачун чланарине прву рату од 10 фор.

На свима овим родољубивим прилозима изриче управни одбор „друштва за српско народно позориште“ своју најтоплију захвалност.

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

27. Представа. **У ДУНЂЕРСКОМ ПОЗОРИШТУ.** У претплати 15.

У Новоме Саду, у петак 9. (21.) фебруара 1896.

С НОВОМ ПОДЕЛОМ УЛОГА ПРВИ ПУТ :

Роман сиромашног младића.

Драма у 5 чинова, написао Октав Феље, превео Светозар Савковић. — Редитељ : Лукић.

ОСОБЕ :

Максим Одијо, маркиз шамсијски	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Спасић.
Бевалан	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Тодосић.
Ларок, старац од 80 година	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Лукић.
Лароковица, његова снаха	—	—	—	—	—	—	—	—	—	С. Вујићка.
Маргита, његова унука	—	—	—	—	—	—	—	—	—	М. Марковићка.
Лобелен, бележник	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Душановић.
Ален, стари слуга	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Филиповић.
Демаре, лекар	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Поповић.
Хелујенова, васпитачица	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Ј. Весићева.
Обриница, рођака Ларокова	—	—	—	—	—	—	—	—	—	М. Тодосићка.
Воберже, надзорник кућевни	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Миловановић.
Вобержеровица, његова жена	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Б. Живићка.
Христина, девојче из села	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Д. Туцаковићева.
Ивоне, пастирче	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Милићевићка.

Догађа се у Паризу и Бретањској.

У недељу 11. (23.) фебруара: „Циганин“. Позоришна игра у 3 чина, с певањем и играњем, од Е. Сиглигетија, посрбио Ј. М. Шимић, за позорницу удесио А. Хаџић, музика од А. Милчинског. (Представа за народ с обањеним ценама.)

Умољавају се лепо све поштоване госпође и госпођице, да би изволели без шешира седити на својим седиштима у паркету и партеру.

Улазнице могу се добити у књижари браће М. Поповића од 9—12 пре подне, од 3—5 после подне и после на каси.

Болују: Д. Васиљевићка, М. Николић, Т. Илић.

Почетак тачно у 7¹/₂, свршетак у 10¹/₂ сахата.